

Για να συζητήσουμε για την κατάσταση στην εκπαίδευση, οφείλουμε να δούμε το έδαφος των εξελίξεων στο οποίο πατάμε, τι σχολείο σε ποια κοινωνία θέλουμε και τις προτεραιότητες, επιλογές, εργαλεία και δρόμους για να μεταβούμε από το ένα στο άλλο. Ο περιορισμός για να αλλάξουμε μόνο το «σήμερα του σχολείου» θεωρώντας ότι η συζήτηση για το σχολείο που θέλουμε είναι περιττή πολυτέλεια σε περιόδους κρίσης, είναι καταδικασμένη να αποτύχει, εγκλωβισμένη στη ρεαλιστικότητα της υποταγής. Και η συζήτηση μόνο για το τι σχολείο θέλουμε στο μακρινό μέλλον - αφού οι «Θεσμοί» δεν επιτρέπουν αλλαγές οποιουδήποτε κόστους (!;) σήμερα- είναι υπονομευμένη. Περιβάλλεται από την αίγλη ενός θρησκευτικού ευαγγελίου, ανεκτίμητου στον εικονοστάσι της κοινωνικής αλλαγής και άχρηστου στην καθημερινή ζωή. Αλλά και η συζήτηση και για τα δυο, χωρίς την ανίχνευση υποκειμένων, αιτημάτων, δρόμων, μορφών, εργαλείων, τελικά προτεραιοτήτων και επιλογών για τη μετάβαση από το ένα στο άλλο, είναι αναποτελεσματική. Μας καθηλώνει στο μόνιμο «συμβόλαιο διαβίωσης» με την αναποτελεσματικότητα της πράξης και τη νοσταλγία των οραμάτων που ξεμακραίνουν στον ορίζοντα, ενώ η καθημερινότητα συνεχώς επιδεινώνεται.

Τι συμβαίνει στην εκπαίδευση ; Γιατί; Τι θέλουμε; Ποιους έχουμε απέναντί μας και ποιους δίπλα μας; Τι θα κάνουμε - προτεραιότητες - επιλογές και πως;

Θα φωτίσω με «προβολείς» κάποια ζητήματα σε αυτά τα ερωτήματα - τα ποιο κρίσιμα- κατά τη γνώμη μου, χωρίς διάθεση να τα ξεκόψω από τη συνολική εικόνα, αλλά και τη σημερινή κατάσταση, με «υπερβολή» και «πρόκληση», για να συμβάλλω να γίνει μια παραγωγική συζήτηση.

Γιατί η ανάλυση και η κατανόηση της κατάστασης, των αιτιών και των αντιπάλων, η ριζοσπαστική τους απόρριψη και η τοποθέτηση του ορίζοντα των αναγκών και των προσδοκιών των μαχόμενων ανθρώπων, είναι ο μισός δρόμος για να πετύχουν και να κινηθεί η ιστορία προς τα μπρος. Προς το στόχο, το σκοπό. Η αφήγηση, η συνολική εικόνα συγκροτούν σκέψη και συνείδηση. Μάχιμες συλλογικότητες ικανές να νικήσουν, ιδεολογικά ρεύματα κι όχι αθροίσματα ατόμων. Το ξέρουμε κι από τη διδασκαλία. Η παράθεση πληροφοριών δεν συγκροτεί γνώση και πολύ περισσότερο κατάκτησή της. Τα θραύσματα αισθημάτων δεν αποτυπώνουν στάση και οι κανόνες εύρυθμης λειτουργίας δε συνιστούν δημοκρατία. Ούτε η παράθεση αιτημάτων συγκροτεί κίνημα - κίνηση συνειδητών ανθρώπων που συμπαρασύρουν μαζί τους ευρύτερα ρεύματα και αλλάζουν το σήμερα και το αύριο των κοινωνιών.

Τι συμβαίνει στην εκπαίδευση και γιατί και για τα συμφέροντα ποιων; Να αποδελτιώσουμε τα

κρίσιμα ζητήματα στη συγκεκριμένη περίοδο ώστε μετά να δούμε τη στάση -δράση των υποκειμένων -συνδικάτων, πολιτικών δυνάμεων, των συλλογικοτήτων και των ατόμων κλπ- σε σχέση με αυτά και το δρόμο προς εκείνο που θεωρούμε αναγκαίο .

Λαθροβιούμε σε μια περίοδο κρίσης, ευρύτερης, άγριας επίθεσης απέναντι σε εργαζόμενους, ανέργους, νεολαία και συνταξιούχους, προώθησης μεγάλων αντιδραστικών αναδιαρθρώσεων σε βάρος τους. Αυτό γίνεται σε όλο τον ανεπτυγμένο κόσμο –όχι μόνο στους παρίες του- η ΕΕ είναι το λίκνο της και η Ελλάδα συμμετέχει με το δικό της τρόπο αλλά έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό να είναι το «καναρίνι στο ανθρακωρυχείο της ΕΕ».

Η επίθεση δεν έχει μόνο ποσοτικά χαρακτηριστικά, αλλά εισάγει νέες πιο αντιδραστικές ποιότητες σε συνδυασμό. Που τις αποκρυσταλλώνει και σε όρους, λέξεις, αξίες.

Π.χ. δεν είναι ότι υπάρχουν όλο και λιγότερες θέσεις εργασίας και πιο κακοπληρωμένες. Αλλάζει την έννοια της εργασίας σε παροχή υπηρεσιών όποτε, όπου και όταν σου ζητηθούν, με υπέρτατη αξία την ευελιξία, θεωρώντας μιανές τις πάλαι ποτέ αξίες της εξοικείωσης και τη σταθερότητας. Ή τα παιδιά που γεννιούνται σήμερα στη Βρετανία θα πάρουν σύνταξη στα 70. Οι γονείς τους πήραν στα 66 και οι παππούδες τους στα 63. Κι ακόμη η εκπαίδευση ταυτίζεται με την εμπειρία στην επιχείρηση. (διττά συστήματα – κατ' όνομα μαθητεία κλπ)

Οι πολιτικές εφαρμογής αυτής της επίθεσης έχουν εύηχα ονόματα. Όπως στη βικτοριανή εποχή δε μπορούσες να αναφέρεις τη λέξη παντελόνια μπροστά σε μια δεσποινίδα, ορισμένα πράγματα πρέπει να λέγονται αλλιώς δημοσίως. Π.χ. η απομάκρυνση των φτωχών παιδιών από το εκπαιδευτικό σύστημα είναι γνωστή σαν σχολική διαρροή ή ακόμη και σχολική λιποταξία.

Είμαστε λοιπόν σε Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Προσαρμογής. Για να επανέλθουμε στην αρχική ορολογία του ΔΝΤ, είμαστε σε μνημόνιο. Που σημαίνει λιτότητα για την τεράστια πλειοψηφία της κοινωνίας, αμοκ ιδιωτικοποιήσεων, εμπορευματοποίησης και καταστροφής των κοινωνικών, δημόσιων αγαθών, εκ βαρβαρισμό και σκλαβοποίηση των εργασιακών σχέσεων.

Η εποχή των μνημονίων στην εκπαίδευση μέχρι τώρα, έχει στοιχίσει σε αριθμούς (εισήγηση στο 10ο εκπαιδευτικό συνέδριο 2ης Ομάδας «Επιπτώσεις των πολιτικών της λιτότητας και των μνημονίων στην εκπαίδευση»):

Από 7,7 δις δαπάνες για την εκπαίδευση το 2008 μείωση σε 4,8 δις στον προϋπολογισμό του 2015- μείωση μεγαλύτερη του 30% // 4,1 % του ΑΕΠ – Τρίτη χώρα από το τέλος έπονται Σλοβακία, Βουλγαρία. Το 2015 οι δαπάνες για τη δημόσια παιδεία θα φτάσουν, όπως υπολογίζεται, μόλις στο 2,23 % (!!) επί του ΑΕΠ, με το μέσο όρο δημόσιων δαπανών για την παιδεία στην Ε.Ε είναι 5.34% και στην Ευρωζώνη 5.02%.

Περίπου 30.000 λιγότερους εκπαιδευτικούς στη βθμια εκπαίδευση: 102.360 (2010) – 72.428 (2013) με ραγδαίες συνταξιοδοτήσεις (7.526 το 2010, σε σύγκριση με τις 2.726 το 2009) και ελάχιστους ή μηδενικούς διορισμούς

Μείωση των προσλήψεων των αναπληρωτών από περίπου 10.000. Μόλις 320 αναπληρωτές προσλήφθηκαν το 2013-14 στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από 3.757 το 2012-13 (91% μείωση) και 5.527 το 2011-12 (94% μείωση)και ελαστικοποίηση ακόμη περισσότερο των σχέσεων εργασίας

Κλείσιμο – συγχωνεύσεις σχολείων (Πάνω από 1.200 σχολεία στην ΠΕ και στη ΔΕ από το 2011 – 120 ΕΠΑΣ) και υποστηρικτικών δομών (βιβλιοθήκες, ενισχυτική κλπ)

Κατάργηση 3 τομέων και 50 ειδικοτήτων στα ΕΠΑΛ και εκδίωξη 20.000 μαθητών – αγώνας των διαθέσιμων

Μείωση μισθών έως και 45% στον πρωτοδιόριστο – εισαγωγικός 640 ευρώ από 1070 και καταληκτικός 1400 από 1600. Καθαρά / κόψιμο 13^{ου} – 14^{ου} μισθού και χαράτσι – εισφορά δήθεν αλληλεγγύης / μείωση συντάξεων – εφάπαξ

Πάγωμα βαθμολογικής εξέλιξης με το μεσοπρόθεσμο

Αύξηση ωραρίου κατά 2 ώρες και ουσιαστικά πάγωμα προσλήψεων μόνιμων

Αύξηση μαθητών ανά τμήμα

Κατάργηση αθλητικών σχολείων, υποστηρικτικών δομών που φυτοζωούσαν κλπ

Μείωση κατά 66% της επιχορήγησης των σχολικών επιτροπών κλπ

Η εποχή των μνημονίων στην εκπαίδευση μέχρι τώρα, έχει στοιχίσει σε ουσία την κατάσταση που αντιμετωπίζουμε καθημερινά, μιας εκπαίδευσης υπό υλική και αξιακή κατάρρευση. Συν «το περίφημο νέο Λύκειο της απόρριψης και της τζάμπα εργασίας – μαθητείας), τους νόμους πολλαπλής αξιολόγησης (εσωτερική – εξωτερική, εκπαιδευτικού – σχολείου – μαθητή), δράσεις επιχειρηματικότητας, my school, πειθαρχικό κλπ

Κι όλα αυτά σε μια **νεολαία που στενάζει**, ψάχνει, ασκείται στη δουλεία ή φεύγει μετανάστρια

Το φανερώνουν τα ποσοστά πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης (φεύγουν δεν ευθύνεται το σύστημα που τα διώχνει): 6,5% Γυμνάσια, 2,3% Γενικά Λύκεια και 21,5% ΤΕΕ (στοιχεία ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014 – 2020)

Αποτυπώνεται αυτή η πραγματικότητα με τον πιο τραγικό τρόπο στους **Neet's ή απόντες**. Νέοι 18-24 ετών που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Σε 48,3% (το 2012) από 31,6% το 2009 έφτασε το ποσοστό στην Ελλάδα (έναντι 31,5% για την ΕΕ-27 το 2012).

Το ποσοστό αυτό (40,3%) είναι κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. *Στοιχεία της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών*

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το β τρίμηνο του 2013, το 12,09% των νέων ηλικίας 15-19 ετών (66.484), το 33,55% (173.207) ηλικίας 20-24 ετών και το 43,41% (289.547) ηλικίας 25 – 29 ετών, βρίσκονταν εκτός δομών Εκπαίδευσης, Κατάρτισης ή Μαθητείας

Αν δει κανείς τις κινητοποιήσεις στην εκπαίδευση από την Ισπανία και την Ιταλία μέχρι το Σικάγο και τη Χιλή, θα παρατηρήσει μια αβάσταχτη ομοιότητα μέτρων, επιπτώσεων και αιτημάτων.

Την ίδια στιγμή οι δείκτες του ΟΟΣΑ και του δικτύου Ευρυδίκη («Εκπαίδευση με μια ματιά» – 2013) αλλά και οι οικονομολόγοι Hanushek and Woessman (Πανεπιστήμιο Μονάχου) όπως γράφει ο Nico Hirtt (Βιβλίο: education and training – under the dictatorship of the labour market) «αποδεικνύουν» ότι το επίπεδο της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης δεν επηρεάζει την ποιότητά της!! Στερεώνοντας το νέο must του εκπαιδευτικού – δημόσιου μάνατζμεντ: “doing better with fewer resources»

Στο σχολείο της δημοσιονομικής προσαρμογής, δεν επιτρέπεται να αυξηθεί ο προϋπολογισμός (3η χώρα από το τέλος στην ΕΕ με Βουλγαρία, Σλοβακία), να γίνουν επαρκείς διορισμοί, να μειωθούν οι μαθητές στην τάξη, να καλυτερέψουν οι μισθοί και οι εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών, η υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων, εργαστηρίων και η ενίσχυση των μαθητών. Σ' αυτό το σχολείο οι

εξετάσεις και η αγορά υπαγορεύουν τελικά, το περιεχόμενο του μαθήματος. Οι πληροφορίες αφθονούν και η γνώση τελεί υπό διωγμό. «Τα μαθήματα της αδυναμίας, της αμνησίας και της παραίτησης είναι υποχρεωτικά». Ο ανταγωνισμός και η επιχειρηματικότητα έχουν αναχθεί σε υπέρτατες αξίες. Η διδακτική σχέση δεν μπορεί να αναπνεύσει μέσα από τα προγράμματα πιστοποίησης της ύπαρξής της. Η μαθητεία στις ανάγκες του εργοδότη, με προσφορά τζάμπα εργασίας από το κράτος -δηλαδή από εμάς- έχει γίνει μοναδική είσοδος στην αγορά εργασίας. Η συλλογικότητα και η δημοκρατία είναι ανάπηρες.

Στόχος είναι να «ολοκληρώσουμε τη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής, εξασφαλίζοντας κοινωνική συναίνεση στις αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, που είναι κοινός τόπος με του εταίρους του ΣΕΒ, της ΕΕ και του ΟΟΣΑ - ΔΝΤ και τις εργαλειοθήκες τους και χωρίς να γκρεμιστεί ότι θετικό έγινε το προηγούμενο διάστημα», χωρίς μονομερείς ενέργειες -που δεν θα έχουν δηλαδή τη συμφωνία τους- ευθυγραμμισμένοι με τις δεσμεύσεις στην ΕΕ, για ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, πρωτογενές πλεόνασμα, αξιολόγηση και εποπτεία. (Δελτίο Τύπου κυβέρνησης μετά τη συνάντηση Τσίπρα - Μέρκελ)

Πριν τα μνημόνια και τα προγράμματα, ήταν όλα καλά; Το σχολείο της δημοσιονομικής προσαρμογής αποτελείώνει το σχολείο της κρίσης. Αποτελεί άλλοθι για ακραία εφαρμογή του σχεδιασμού της ΕΕ και του ΟΟΣΑ. Του σχολείου που θα υποτάσσεται, στη λογική του κεφαλαίου για πλήρη υπαγωγή της γνώσης και της επιστήμης στα συμφέροντα και τις άμεσες ανάγκες αναπαραγωγής του. Που εγκαινιάστηκε με το στόχο της ΕΕ για «ανταγωνιστικότερη οικονομία της γνώσης», της Λευκής Βίβλου. Όπου έχει σαν κεντρική ιδέα και μέτρο της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων, τη διαμόρφωση της εργασιακής δύναμης με τον καλύτερο συνδυασμό υψηλών δεξιοτήτων και χαμηλότερου κόστους και μεγάλο βαθμό ιδεολογικής - πολιτιστικής χειραγώγησης και υποταγής. Απασχολήσιμοι, ευέλικτοι, συμβατοί με τις ανάγκες των επιχειρήσεων και την αγορά εργασίας, όπως έχουν βαφτιστεί

και υλοποιείται με:

- τις **δεξιότητες** αντί γνώσης και τη διάσπαση περιεχομένου και την πρόκριση απόκτησης τεχνολογικών ικανοτήτων «Οκτώ δεξιότητες Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, επικοινωνία σε ξένες γλώσσες, μαθηματικές και βασικές επιστημονικές και τεχνολογικές δεξιότητες, επάρκεια στους αριθμητικούς υπολογισμούς, δυνατότητες περαιτέρω μάθησης, κοινωνικές δεξιότητες και αγωγή του πολίτη, πνεύμα πρωτοβουλίας και σεβασμού της επιχείρησης».
- την **ευελιξία** μορφών εκπαίδευσης - κατάρτισης, τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης και την μάθηση στην εργασία - διττά συστήματα -μαθητεία - εντελώς τζάμπα εργασία για τον εργοδότη στο όνομα της ανάπτυξης / ανώτατη εκπαίδευση θάλασσα καταρτίσεων - πρακτική άσκηση για ικανοποίηση επιχειρήσεων
- την επικέντρωση από τις μαθησιακές εισροές στις εκροές - **μαθησιακά αποτελέσματα** και τους δείκτες, την τυποποιημένη κλπ αξιολόγηση με ή χωρίς Τράπεζα θεμάτων, εσωτερική - εξωτερική, μαθητών, σχολείων, εκπαιδευτικών και **τα στάνταρς για έλεγχο αποτελεσμάτων**
- το **μάνατζμεντ** με την κεντρική ιδέα “**doing better with fewer recourses**” συνδυασμό κρατικής λιτότητας με ιδιωτικές χορηγίες
- Την απαξίωση των τίτλων σπουδών - **τις αλληπάλληλες πιστοποιήσεις** με την άνθηση της **αγοράς πιστοποιήσεων** - πιστοποιητικών (που όσα περισσότερα έχεις τόσο πιο άχρηστα είναι) και τα **Πλαίσια Προσόντων**

Δηλαδή πρακτικά:

- Δημόσια, δωρεάν, γενική εκπαίδευση για όλους τέλος: πρόκειται για ακριβό - άκαμπτο σχήμα που δυσχεραίνει την αγορά
- Η αγορά μέσα στην εκπαίδευση και στα προγράμματά της για μεγαλύτερη ανταπόκριση και ευελιξία

στο απαραίτητο εργατικό δυναμικό

- Σχολείο συμβολαιογράφος επιδόσεων: Όσοι «δεν παίρνουν τα γράμματα» να εγκαταλείπουν το Γενικό Λύκειο προς ΕΠΑΛ και κυρίως ΣΕΚ κι όσοι «τα παίρνουν να το αποδεικνύουν συνεχώς» - τυποποιημένη αξιολόγηση με Τράπεζα Θεμάτων, μέτρησης επιδόσεων μαθητών, σχολείων, εκπαιδευτικών συνδεδεμένη ή όχι με το σύστημα προαγωγής.
- Που να πηγαίνουν οι μαθητές; Όχι στις τυπικές δομές εκπαίδευσης, αλλά στην άτυπη εκπαίδευση - επιχείρηση κατευθείαν μέσω μαθητείας και με όσο το δυνατόν λιγότερα εμπόδια (π.χ. μείωση ακόμη και των ωρών κατάρτισης)
- Τέρμα «ο κρατισμός». «Που τα περιμένετε όλα από το κράτος». Το σχολείο και το πανεπιστήμιο υπεύθυνα για την ύπαρξή τους. Ο καθένας υπεύθυνος για την ατομική του επίδοση. Το κράτος και η αγορά θα ελέγχει τις επιδόσεις- παραγόμενο προϊόν και θα πιστοποιεί την ικανότητα εργασίας (όχι τα πτυχία)
- Εργασία: όταν υπάρχει -με χμηνα, «ωφελούμενοι» προγραμμάτων ΕΣΠΑ, που προϋποθέτουν την ελαστικοποίηση για την εφαρμογή τους (32.000 5μηνα ανακοινώθηκαν πριν από λίγες ημέρες), πρακτική άσκηση, μαθητεία, voucher, μετανάστευση

Με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο τα συνδέει όλα αυτά ο Nico Hirt, στο άρθρο του «Οι δεξιότητες απειλούν τη γνώση»: «Ο εργαζόμενος στον μπουφέ του μπαρ μιας διεθνούς αμαξοστοιχίας πρέπει να μπορεί να επικοινωνεί υποτυπωδώς σε διάφορες γλώσσες, να διαθέτει ικανότητες αριθμητικών υπολογισμών, ένα ελάχιστο υπόβαθρο τεχνολογικών, αριθμητικών και επιστημονικών γνώσεων ώστε να χειρίζεται τα διάφορα εργαλεία (φούρνος μικροκυμάτων, βραστήρας, ταμειακή μηχανή, μηχανήμα ανάγνωσης πιστωτικών καρτών, ψυγείο, μικροφωνικό σύστημα ανακοινώσεων...). Επίσης, πρέπει να επιδεικνύει κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες στις επαφές του με πελάτες πολύ διαφορετικούς μεταξύ τους, να παίρνει πρωτοβουλίες, να ενδιαφέρεται για την επιχείρηση και να είναι ευέλικτος (λόγω των ωραρίων και των απρόοπτων συμβάντων στα τρένα)».

Οι αντιδραστικές αυτές αλλαγές διαπνέουν και τα πιο κραταιά εκπαιδευτικά συστήματα. Την προηγούμενη εβδομάδα δημοσίευμα της εφημερίδας «Έθνος» μιλούσε για Εκπαιδευτική επανάσταση στη Φινλανδία, περιγράφοντας ακριβώς το παραπάνω: «Τα παραδοσιακά μαθήματα-γνωστικά αντικείμενα (όπως είναι για παράδειγμα τα Μαθηματικά, η Ιστορία, η Γεωγραφία, οι ξένες γλώσσες κλπ.) παραμερίζονται, και στη θέση τους μπαίνει η διδασκαλία διαθεματικών (cross-subject) «φαινομένων» που απαιτούν συνδυαστικές γνώσεις και συνδέονται πιο άμεσα με την καθημερινότητα των παιδιών. Για παράδειγμα, οι λίγο πιο μεγάλοι σε ηλικία μαθητές θα μπορούν να διδάσκονται το «φαινόμενο» της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο ενός μαθήματος που θα περιλαμβάνει γνώσεις ευρωπαϊκής Ιστορίας, γνώσεις Γεωγραφίας, γνώσεις ξένων γλωσσών αλλά και οικονομικών (για τους πιο προχωρημένους). Παιδιά πιο μικρά σε ηλικία από την άλλη θα μπορούν για παράδειγμα να συμμετέχουν σε «φαινόμενα» όπως είναι οι «υπηρεσίες καφετέριας» στο πλαίσιο των οποίων θα καλούνται να λειτουργούν ως «υπάλληλοι» και να «ακονίζουν» τις δεξιότητές τους στα Μαθηματικά, στην επικοινωνία με τους άλλους, στις ξένες γλώσσες (εάν το σενάριο προβλέπει την εξυπηρέτηση ενός πελάτη από το εξωτερικό) κ.ά. (Έθνος άρθρο Μάρτης 2015)

Αυτά περιέχουν οι **εργαλειοθήκες των «εταίρων μας και των Θεσμών».**

Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιγράφει με απόλυτη σαφήνεια, αυτές τις προθέσεις και την πρωτοκαθεδρία της αγοράς για τις προτεραιότητες μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση στα ντοκουμέντα:

- Ευρώπη 2020: «Στρατηγική για έξυπνη - διατηρήσιμη - χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη»
- Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: «Επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα»
- «Καλύτερες Επιδόσεις και Επιτυχείς Μεταρρυθμίσεις στην Εκπαίδευση - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ

- Νέο ΕΣΠΑ 2014-2020, όπου για πρώτη φορά η εκπαίδευση και η απασχολησιμότητα, μπαίνουν στο ίδιο Ε.Π. υπό την ηγεμονία της δεύτερης. (Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και ΔΒΜ)

Τι εκπαίδευση - σχολείο θέλουμε;

«Ο τρόπος που απαντάμε στο ερώτημα «τι σχολείο θέλουμε» συνδέεται άμεσα με το ερώτημα συντήρηση ή ανατροπή της κοινωνικής πραγματικότητας που θέλει τους μαθητές να προετοιμάζονται να γίνουν άνεργοι, απασχολίσιμοι, ανασφάλιστοι, χωρίς δικαιώματα ή μετανάστες και χωρίς τα μορφωτικά, πολιτιστικά και ηθικά εφόδια να παλέψουν συλλογικά για έναν καλύτερο κόσμο».

(από το κείμενο της ομάδας της Θεσσαλονίκης για το αντίστοιχο θέμα στο 10^ο εκπαιδευτικό συνέδριο).

Οφείλουμε, να οικοδομούμε και να προβάλλουμε τη δική μας αντίληψη, το δικό μας αλλιώτικο σχολείο, ταυτόχρονα με την αγωνιστική διεκδίκηση αυτής της αντίληψης, ενάντια στη νέα, αντιδραστική μεταρρύθμιση, στο δρόμο και στην καθημερινή πρακτική στην τάξη. **Κατανοούμε ότι οι προτάσεις μας στο σήμερα θα είναι μη ρεαλιστικές, με τη ρεαλιστικότητα των «Θεσμών» και όσων σκέφτονται μόνο στα πλαίσιά τους.** Σίγουρα δε χωράνε στα πλαίσια των μνημονίων και της ΕΕ, συνδυάζονται με τις συνολικότερες αναγκαίες ρήξεις στα ζητήματα της οικονομίας, ιδεολογίας και η ολοκλήρωσή τους θα φωτίζει την άλλη κοινωνία, το άλλο κοινωνικό υπόδειγμα, τον άλλο τρόπο να υπάρχουμε, την προοπτική να περνάμε από το βασίλειο της αναγκαιότητας στο βασίλειο της ελευθερίας. Αλλά μόνο έτσι δείχνει η ιστορία να προχωρούν στη ζωή τα οράματα για έναν καλύτερο κόσμο.

Αφετηριακό μας σημείο είναι ότι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα αντίστασης και αντεπίθεσης πρέπει να βασίζεται στη γνώση και τη διεκδίκηση των πρωτόγνωρων απελευθερωτικών δυνατοτήτων για την κοινωνία που γεννά η εργασία, η επιστήμη, και η τεχνική, και να αντιπαρατίθεται στην ιδιοποίηση, την διαστροφή ή την κατάπιξή τους από τον καπιταλισμό. Τα αιτήματα για την ανασυγκρότηση της παιδείας συσχετίζονται με εκείνα για την ανασυγκρότηση της εργασίας και τελικά όλης της κοινωνίας. Οι αναγκαίες ανατρεπτικές τομές και αλλαγές στην εκπαίδευση συνδέονται με αυτές στην οργάνωση της εργασίας, της παραγωγής, των σχέσεων ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής. Και ο αγώνας για μια απελευθερωτική παιδεία συνδυάζεται με την πάλη για τη χειραφετημένη και χωρίς εκμετάλλευση εργασία. Διεκδικεί να κυριαρχούν οι ανάγκες της κοινωνικής πλειοψηφίας στο τι, πώς, με ποιο τρόπο και για ποιο σκοπό μαθαίνουμε καθώς και στο τι, πώς, για ποιο σκοπό και με ποιο τρόπο παράγουμε.

Βασικές ιδέες μιας εκπαίδευσης από τη σκοπιά των κοινωνικών, εργατικών συμφερόντων είναι:

- **Γνώση που να αναπτύσσει την κριτική διάνοια** (την θεμελιώδη ικανότητα του ανθρώπου να κατανοεί σε ποιο κόσμο καλείται να ζήσει και κάτω από ποιες συνθήκες, να τον αμφισβητεί και να τον αλλάξει) κι όχι να εξασφαλίζει απλά το χειρισμό πληροφοριών και την επικοινωνία
- **Άλλη αντίληψη για το ίδιο το περιεχόμενο σπουδών αλλά και τη διδακτική πράξη.** Απέναντι στη κατατεμαχισμένη, αποσπασματική γνώση, τη “γνώση = άθροισμα πληροφοριών”, διεκδικούμε την ενιαία πολύμορφη γνώση που επιστρέφει και βασίζεται στα ιστορικά διαμορφούμενα θεμέλια των επιστημών, συμβάλλει ώστε όλα τα παιδιά να διεισδύουν στους νόμους κίνησης της φύσης και της κοινωνίας σε αντίθεση με τον τεχνοκρατισμό και τη δήθεν ουδετερότητα της επιστήμης. Που προωθεί το δέσιμο της θεωρίας με την πράξη, τη μελέτη των διαφόρων επιστημών σε σύνδεση με τις εφαρμογές τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή, την ενσωμάτωση βασικών στοιχείων της επιστήμης, των μέσων παραγωγής, της τεχνολογίας. Που καλλιεργεί την ενότητα, τη συλλογικότητα, την αλληλεγγύη των ανθρώπων μέσω της αμοιβαίας διάκρισής τους αλλά και συνεισφοράς τους ταυτόχρονα στον αμοιβαίο εμπλουτισμό των προσωπικοτήτων, σε αντιπαράθεση με την υφιστάμενη ομογενοποίηση διαφόρων απομονωμένων και αλλοτριωμένων ατόμων της κατακερματισμένης κοινωνίας των ιδιωτών.
- **Πολυμέρεια απέναντι στον κατακερματισμό και τις πολυδεξιότητες,** που απαιτεί το

κεφάλαιο για να καλύπτει τις συνεχώς νέες ανάγκες του με χαμηλό κόστος. Στέρεα, συνολική βασική μόρφωση, θεωρία και πράξη, που να οδηγεί στην πολυμέρεια του συνολικού ανθρώπου, που εργάζεται όχι μόνο με τα χέρια αλλά και με το μυαλό και που με συνείδηση της διαδικασίας που αναπτύσσει, την εξουσιάζει και δεν εξουσιάζεται από αυτήν.

- **Σύνδεση με τις επιστημονικές, παραγωγικές και τεχνολογικές εξελίξεις**, όχι των θραυσμάτων που απαιτεί η αγορά εργασίας αλλά όλων των στοιχείων της διαδικασίας τους
- **Σύνδεση με την κοινωνία και τα μαχόμενα, ζωντανά κομμάτια της** κι όχι μέσω των κοινωνικών εταίρων, των πολιτικών και ιδεολογικών διαύλων της κυρίαρχης τάξης
- **Γνώση ελεύθερη, διαμοιραζόμενη κι αναπτυσσόμενη.** Όχι στην ατομική ιδιοκτησία της, στην μυστικοπάθεια του κεφαλαίου για τη διαφύλαξη του κέρδους του
- **Με κριτήρια που να υπονομεύουν τα κυρίαρχα πρότυπα και παράγουν νέες αξίες κι ιδεολογία** Όχι στον ιδεαλισμό, τα δόγματα, το διαχωρισμό πνευματικής - χειρονακτικής εργασίας, τις θρησκείες, τους διαχωρισμούς με βάση το φύλο, τη ράτσα, το χρώμα κλπ
- **Με ενιαίο το βασικό περιεχόμενο για όλους, από τη σκοπιά του χτυπήματος της ταξικής διαφοροποίησης** (που κρύβεται πίσω από τη θεωρία των φυσικών χαρισμάτων) και ταυτόχρονη όμως ανάδειξη και καλλιέργεια των ατομικών κλίσεων
- **Σε αντιπαράθεση με τις αλληπάλληλες αξιολογήσεις που προωθούν την τυποποίηση των γνώσεων**, των δεξιοτήτων και επιδόσεων του μαθητή, καθώς και της εργασιακής απόδοσης του εκπαιδευτικού. Η εξετασιομανία που κυριαρχεί σήμερα εκτρέπει το σχολείο από το μορφωτικό - παιδαγωγικό του ρόλο και προετοιμάζει τους νέους για την αποδοχή της ανισότητας, της κατάταξης, της απόρριψης και τελικά του κοινωνικού καταμερισμού εργασίας.
- **Σε ικανό χρόνο και ρυθμό, που να αφήνει περιθώριο στη σκέψη να αναπτυχθεί**, καθώς και να προτείνει λόγους για τους οποίους συμβαίνουν τα πράγματα και να συνειδητοποιήσει τις συνέπειές τους, δηλ να δημιουργήσει ταυτότητα και συνείδηση. **Όχι στην συμπεριφορά του «βραχυπρόθεσμου», της συνεχούς αστάθειας και της ευελιξίας.**
- **Με συλλογικότητα, πολιτισμό** για την ίδια αλλά και για το γύρω κοινωνικό περιβάλλον
- **Σε όλη τη διάρκεια της ζωής και δε όλες τις βαθμίδες της χωρίς αποκλεισμούς.** Η παιδεία δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στο πλαίσιο του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος και στη χρονική διάρκεια αυτού του συστήματος. Η μόρφωση και η παιδεία πρέπει να αναβλύζουν από όλους τους κρίκους και τους θεσμούς της κοινωνίας: εργασιακούς, πολιτισμικούς, κοινωνικούς, συνδικαλιστικούς, πολιτικούς. Να διαχέονται από κάθε κύτταρο της, διαμορφώνοντας ένα κλίμα σύγχρονου εργατικού διαφωτισμού και καθολικής μορφωτικής ανάπτυξης. με κριτήριο τις αρχές που προαναφέρθηκαν. Κάθε εργαζόμενος σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της ζωής του χωρίς δική του οικονομική επιβάρυνση πρέπει να έχει τη δυνατότητα να βρίσκεται στους δημόσιους φορείς εκπαίδευσης για προσωπική - συλλογική ανάγκη.
- **Για μας, η μόρφωση είναι ισότιμο δικαίωμα όλων, όπως και η εργασία είναι αναφαίρετο δικαίωμα του εργάτη και υποχρέωση του κράτους και της κοινωνίας απέναντι στην εργατική τάξη!** Από αυτή τη θέση εμπνεόμαστε παλεύοντας για τον περιορισμό στο σήμερα έως και της εξάλειψης αύριο όλων εκείνων των εκπαιδευτικών, οικονομικών, κοινωνικών γενικότερα όρων που λειτουργούν ως ταξικοί φραγμοί. Με σχεδιασμό και υποστηρικτικά μέτρα, ώστε να υλοποιεί τους στόχους της για όλα τα παιδιά κι όχι απλά να πιστοποιεί ποια δεν μπορούν (πράγμα αναμενόμενο λόγω ταξικής θέσης)

Θέλουμε ένα σχολείο για όλα τα παιδιά. Που δεν θα πιστοποιεί με τις εξετάσεις ποιοι δεν ξέρουν αλλά θα παίρνει όλα τα μέτρα για να μάθουν όλοι. Που θα κοινωνικοποιεί στη συλλογικότητα, τη δημοκρατία, την κρίση, την αμφισβήτηση

Το ενιαίο 12χρονο σχολείο δημόσιο και δωρεάν σχολείο για όλα τα παιδιά είναι η πρόταση που αντιστοιχεί στην υπεράσπιση του ζωντανού στοιχείου της εκπαίδευσης, των μαθητών και των εκπαιδευτικών, των εργασιακών και μορφωτικών δικαιωμάτων τους. Υπερασπίζεται την εκπαίδευση σαν

κοινωνικό αγαθό και προϋπόθεση για έξοδο από την κοινωνική χρεοκοπία που φέρνει η πολιτική κεφαλαίου-ΕΕ-ΔΝΤ φορτώνοντας τα βάρη της καπιταλιστικής κρίσης στην εργαζόμενη κοινωνική πλειοψηφία. Αυτό το σχολείο που δεν δέχεται το διπλό και πολλαπλό σχολικό δίκτυο, που αναπαράγει τον καταμερισμό εργασίας, θα ενώνει θεωρία και πράξη χωρίς εσωτερικούς διαχωρισμούς, με τη μέγιστη κινητικότητα, χωρίς πτώση και αναγκαστική εξειδίκευση, είναι η ελάχιστη κινηματική απάντηση στον κοινωνικό καταμερισμό και στις βαθιές ταξικές διαιρέσεις. Αρχίζει από τα 4 έτη (δύο έτη προσχολική αγωγή) και φτάνει με ενιαία προγράμματα καθολικής μόρφωσης ως τα 18 χρόνια.

«Οι αρχές που διέπουν το ενιαίο 12χρονο δημόσιο και δωρεάν σχολείο δεν μπορεί παρά να προβάλλονται ενιαία και αδιαπραγμάτευτα, ώστε να μην επιτρέπεται η ουσιαστική ακύρωση του περιεχομένου του από την επιλεκτική υιοθέτηση πλευρών του, με στόχο να συγκαλυφθεί ο νεοφιλελεύθερος-νεοσυντηρητικός χαρακτήρας της κυρίαρχης εκπαιδευτικής πολιτικής, κατά τη συνήθη τακτική των κυβερνήσεων των τελευταίων δεκαετιών, στη βάση κατευθύνσεων της ΕΕ και του ΟΟΣΑ». (από το κείμενο της ομάδας της Θεσσαλονίκης για το αντίστοιχο θέμα στο 10^ο εκπαιδευτικό συνέδριο).

Διεκδικούμε ένα σχολείο **ενιαίο** που θα απαντά στην κρίση και τον κοινωνικά άδικο χαρακτήρα του διπλού σχολικού δικτύου, τον καθοριστικό συντελεστή για τον κατανομητικό ρόλο του σχολείου.

Ένα σχολείο **12χρονο** που θα διασφαλίζει μια διάρκεια σπουδών αντίστοιχη με τον πλούτο των γνώσεων και των εμπειριών που είναι απαραίτητες στο νέο άνθρωπο για να μπορεί να καταλάβει τον κόσμο γύρω του, να τον αλλάξει, να αποκτήσει ένα ήθος δημοκρατικό, συλλογικό, κοινωνικής προσφοράς. Για να μην μείνει κανένας νέος και νέα στα 18 χρόνια χωρίς απολυτήριο λυκείου.

Ένα σχολείο **δημόσιο** που θα διασφαλίζει ότι τα παιδιά του λαού θα έχουν κάθε ευκαιρία να φοιτήσουν σε αυτό. Τοποθετούμαστε ενάντια στην ιδιωτική παιδεία, την ιδιωτικοοικονομική λειτουργία του δημόσιου σχολείου και το «σχολείο-επιχείρηση», την παρουσία δηλαδή των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας στη λειτουργία και το περιεχόμενο του σχολείου.

Αυτό το σχολείο δεν μπορεί παρά να είναι **δωρεάν**, καθώς η εκπαίδευση είναι κοινωνικό αγαθό και είναι καθήκον της κοινωνίας να το παρέχει στους νέους ανθρώπους.

Με δίχρονη δημόσια, δωρεάν προσχολική αγωγή.

Με ελεύθερη πρόσβαση σε μια ενιαία, δημόσια και δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Με δημόσιο, δωρεάν, σύστημα ουσιαστικής επαγγελματικής εκπαίδευσης μετά το 12χρονο

Με ελεύθερη, δημόσια και υποστηριζόμενη πρόσβαση στις βαθμίδες της εκπαίδευσης αλλά και κατάρτισης και του πολιτισμού, σε όλη τη διάρκεια της ζωής

Με μέτρα ενίσχυσης των παιδιών ώστε η ελευθερία να μην γίνεται μανδύας κάλυψης των κοινωνικών, ταξικών ανισοτήτων αλλά να αποκτά υπόσταση ιδίως για τα παιδιά των «πίσω θρανίων».

Αυτός είναι ο αναγκαίος σκελετός. Που πρέπει να γεμίσει με περιεχόμενα: μορφωτικά, επιστημονικά, πολιτιστικά, με βάση την ιστορική εμπειρία, δημοκρατικού τρόπου διοίκησης και διαχείρισης κλπ

Όσο για το ρόλο του εκπαιδευτικού σήμερα και στο αυριανό σχολείο, παραθέτω αποσπάσματα από ομιλία του Π. Παυλίδη (επίκουρος καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ΑΠΘ)

«Ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση είναι αποφασιστικός, για ορισμένους πολύ σημαντικούς λόγους:

Πρώτον, διότι εκτός από την καθημερινή εμπειρία των ανθρώπων υπάρχουν πράγματα όπως επιστημονικές γνώσεις, θεωρίες, καλλιτεχνικές παραδόσεις και τεχνοτροπίες, τεχνικές δεξιότητες, εν γένει πολιτισμικά επιτεύγματα, τα οποία μόνο διά μέσου της οργανωμένης, κλιμακούμενης, συστηματικής διδασκαλίας μπορούν να γίνουν κτήμα της νέας γενιάς. Οι εκπαιδευτικοί είναι αναγκαίοι διότι οδηγούν τους μαθητές σε πεδία πέραν του άμεσα βιωμένου κόσμου, πέραν της καθημερινής εμπειρικής γνώσης, πέραν αυτού που οι ίδιοι οι μαθητές χωρίς διδασκαλία μπορούν να ανακαλύψουν.

Δεύτερον, διότι οι εκπαιδευτικοί δε μεταδίδουν απλώς κάποιες γνώσεις με τη μορφή πληροφοριών, αλλά καλλιεργούν συνάμα τις διανοητικές δυνάμεις των νέων ανθρώπων.

Τουτέστιν, το εκπαιδευτικό έργο δεν αποτελεί παράδοση κάποιου έτοιμου προϊόντος στους μαθητές, με τη μορφή σώματος πληροφοριών, αλλά συνιστά μια δυναμική διαδικασία διανοητικής δραστηριότητας διδασκόντων και διδασκόμενων, στην οποία την πρωτοβουλία έχουν οπωσδήποτε οι εκπαιδευτικοί, προσκαλώντας και εμπλέκοντας σε αυτή τους μαθητές. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί είναι αναγκαίοι, διότι ως σκεπτόμενοι άνθρωποι, οι οποίοι δραστηριοποιούνται διανοητικά κατά την προετοιμασία και υλοποίηση των μαθημάτων, συμβάλλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη των διανοητικών ικανοτήτων των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί προκαλούν και οργανώνουν εκείνες τις διανοητικές ενέργειες των μαθητών (από τις πιο απλές μέχρι τις πιο σύνθετες), διά των οποίων δύνανται οι μαθητές να προσοικειωθούν τις διδασκόμενες γνώσεις. Διδάσκουμε, δηλαδή, επειδή σκεπτόμαστε και δημιουργούμε καταστάσεις διανοητικής δραστηριότητας.

Τρίτον, διότι εκτός από τη διδασκαλία γνώσεων, τη δημιουργία και καλλιέργεια διανοητικών δυνάμεων, οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν με το σύνολο της προσωπικότητάς τους στη διαμόρφωση των συνειδήσεων και προσωπικοτήτων των μαθητών. Και αυτό είναι αναγκαίο στοιχείο κάθε μορφωτικής διαδικασίας. Η εκπαίδευση ως παιδαγωγική σχέση συνιστά διαδικασία μετάδοσης, αλλά και αποτίμησης και επεξεργασίας σημασιών. Δηλαδή, συνδιαμόρφωσης στάσης ζωής, προτύπων, ιδανικών και συνακόλουθα, κινήτρων και στόχων μόρφωσης, γνωσιακού ενδιαφέροντος. Διότι δε μορφώνονται οι άνθρωποι χωρίς συγκεκριμένο γνωσιακό ενδιαφέρον.

Το γνωσιακό ενδιαφέρον προκύπτει από θεμελιώδη στοιχεία της ανθρώπινης προσωπικότητας: από τα πρότυπα και τις στάσεις ζωής, τους στόχους και τα ιδανικά του βίου. Εδώ έχουμε να κάνουμε με τη σημασία των συνειδησιακών στοιχείων της μάθησης. Οι άνθρωποι δε μαθαίνουν επειδή απλώς διαθέτουν νοημοσύνη, νοητικές ικανότητες. **Η μάθηση επηρεάζεται αποφασιστικά από ηθικές- κοινωνικές στάσεις, από την αντίληψη για το νόημα και τους σκοπούς της ζωής, οι οποίες διαμορφώνουν το πλαίσιο του ενδιαφέροντος για την απόκτηση γνώσεων και την κατανόηση του κόσμου.** Ως εκ τούτου, αν όλα αυτά είναι αναγκαία στοιχεία της μάθησης, τότε οι εκπαιδευτικοί επιδιώκοντας την καλλιέργεια γνωσιακού ενδιαφέροντος στους μαθητές εργάζονται με το σύνολο της συνείδησης και της προσωπικότητάς τους, δηλαδή ως φορείς γνώσεων, νόησης, αλλά και συναισθημάτων, ηθικών αρχών, αισθητικών κριτηρίων, φιλοσοφικών κοσμοθεωριών, πολιτικών πεποιθήσεων, κοινωνικών ιδανικών.

Το ίδιο το εκπαιδευτικό έργο, αν επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε την ιδιοτυπία του, συνιστά, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, διανοητική, συνειδησιακή δραστηριότητα. Συνάπτεται όχι απλώς με τον αναστοχασμό, την κριτική αποτίμηση των κεκτημένων γνώσεων (δεδομένου ότι δεν μπορεί κανείς να διδάξει κάτι που δεν το έχει κατανοήσει και δεν μπορεί να το κατανοήσει αν δεν το αναστοχαστεί, αν δεν το κρίνει), αλλά και με τον αναστοχασμό της εποχής, της κοινωνικής πραγματικότητας στην οποία ζουν οι μαθητές. Συνάπτεται με την κατανόηση των αναγκών, των προβλημάτων, των αντιθέσεων, των διακυβευμάτων και των αγώνων που χαρακτηρίζουν αυτή τη πραγματικότητα.

Η μόρφωση δεν αποτελεί, όπως ενίοτε γίνεται αντιληπτή, το άνοιγμα ενός παραθύρου από το οποίο μπορούμε απλώς να ατενίσουμε τον κόσμο. Η μόρφωση αφορά, αντιθέτως, στην απόκτηση κρίσιμων, πολιτισμικών μέσων για να μπορέσουμε να υπάρξουμε ενεργητικά μέσα

στον κόσμο, για να τον δημιουργήσουμε και να τον αλλάξουμε. Αν λοιπόν η μόρφωση είναι ζήτημα ενεργητικής ζωής, η καλλιέργεια συνειδητής ενεργητικής στάσης των μαθητών απέναντι στην πραγματικότητα που τους περιβάλλει, αλλά και η ανάπτυξη εκ μέρους των ίδιων των εκπαιδευτικών συνειδητής στάσης απέναντι σ' αυτή την πραγματικότητα, αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή διεκπεραίωση του εκπαιδευτικού έργου.

Θα έλεγα ότι μόνο άνθρωποι ευαίσθητοι απέναντι στην ανθρώπινη κατάσταση και αφοσιωμένοι στην υπόθεση της συλλογικής προόδου μπορούν να καλλιεργήσουν στους άλλους ενεργητική στάση απέναντι στα κοινωνικά ζητήματα και κατά συνέπεια ειλικρινές, ασυμβίβαστο ενδιαφέρον για τη βαθύτερη γνώση-κατανόηση του ανθρώπινου κόσμου. Και μόνον άνθρωποι που οι ίδιοι σκέπτονται κριτικά, μπορούν να διδάξουν την κριτική σκέψη.

Όσον αφορά την κριτική σκέψη, για την οποία συχνά γίνεται λόγος (στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει γίνει της μόδας η διαφήμιση τακτικών καλλιέργειας της κριτικής σκέψης, κατά τις οποίες σχεδόν τα πάντα – οι πλέον στοιχειώδεις νοητικές ενέργειες θεωρούνται κριτική σκέψη), ας μην λησμονούμε ότι αυτή δεν μπορεί να αναπτυχθεί εκτός της κριτικής αντιμετώπισης της πραγματικότητας. Δεν υπάρχει κριτική σκέψη χωρίς κριτική εξέταση συγκεκριμένων κάθε φορά αντικειμένων. Και βεβαίως, δεν μπορεί να καλλιεργηθεί στους μαθητές η κριτική σκέψη, όπως δεν μπορεί να καλλιεργηθεί η φαντασία (κάτι για το οποίο επίσης γίνεται συχνά λόγος), αν σε κάθε τάξη δεν υπάρχουν εκπαιδευτικοί οι οποίοι τολμούν να κρίνουν, να σκεφτούν κριτικά, αλλά και τολμούν να φαντάζονται, που έχουν δηλαδή καλλιεργημένη την ικανότητα της φαντασίας, τουτέστιν την ικανότητα να βλέπουν τον κόσμο από εναλλακτικές όψεις. Θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν υπάρχει άλλος τρόπος να καλλιεργηθούν η κριτική σκέψη, η φαντασία και όλες οι δημιουργικές ικανότητες των ανθρώπων, εκτός της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης με ανθρώπους που διαθέτουν και εκδηλώνουν αυτές τις ικανότητες».

Και πως θα μεταβούμε από το σήμερα στο αύριο του σχολείου, που θέλουμε; Τι θα κάνουμε - προτεραιότητες - επιλογές και πως;

Δεν οραματιζόμαστε το σχολείο των αναγκών μας για να αποδράσουμε από την καθημερινότητα και να την κάνουμε ανεκτή, όπως οι θρησκείες. Το περιγράφουμε για να ανοίξουμε δρόμο στη σημερινή πραγματικότητα, προς τα εκεί. **Αλλάζουμε το σήμερα με τα μάτια στο αύριο.** Η σημερινή μας δράση, με τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουμε και το σκοπό που θα ευαγγελιζόμαστε, οφείλουν να συναντιούνται και να αναγνωρίζονται. Τότε μόνο η έμπνευση μπορεί να πολλαπλασιάσει τη δυναμική μας.

Γι αυτό οφείλουμε άμεσα, να πασχίσουμε να υπάρξει ένα επίπεδο κάλυψης υλικών αναγκών σε μαθητές, σχολείο και εκπαιδευτικούς και πάνω εκεί μπολιάζουμε τις ιδέες και τη δημοκρατία του εγχειρήματος. Αν το ερώτημα της επιβίωσης κυριαρχεί στο μυαλό εκπαιδευτικών - μαθητών όπως και η ανασφάλεια για το αύριο, καμιά παιδεία δεν μπορεί να σταθεί. Καμιά δημιουργικότητα και κριτική σκέψη δεν μπορεί να αναπτυχθεί. Αν δεν αμφισβητείς και φανταστείς έναν άλλο κόσμο, καμιά φαντασία δεν καλλιεργείται. Χωρίς οικονομική, συναισθηματική ασφάλεια μόρφωση δεν αναπτύσσεται. (Π. Φρειρε)

Για να πατήσουμε γερά στο σήμερα ώστε να εννοούμε το αύριο και η συζήτηση γι αυτό να μην είναι προσχηματική ούτε να μοιάζει με συζήτηση για τη 2α Παρουσία και την άλλη ζωή. Αυτό σημαίνει ότι:

- **Πρώτη προτεραιότητα. Αλλάζουμε προτεραιότητες.** Αποκτούμε δική μας φωνή – όχι ηχώ των κυρίαρχων αντιλήψεων, των προτεραιοτήτων του κεφαλαίου. Δεν μπορεί να είναι προτεραιότητά μας οι δεσμεύσεις των εταίρων και του ΕΣΠΑ. Η χρηματοδότηση της αξιολόγησης – όλων των τύπων- της ΕΕ και του ΟΟΣΑ. Όταν καλά – καλά δεν έχουμε καταλήξει στα εκπαιδευτικά περιεχόμενα και τα Αναλυτικά Προγράμματα. Όταν μόνιμη επωδός του υπουργείου παιδείας είναι ότι δεν υπάρχουν χρήματα, άρα ξεχάστε όποιο αίτημα έχει οικονομικό κόστος. Όταν τα χρήματα

για την πρόσληψη 1000 αναπληρωτών ήταν όσο αυτά για την Τράπεζα Θεμάτων, που διατηρείται ενώ τα κενά στα σχολεία παρέμειναν μέχρι το τέλος της χρονιάς σε αρκετές περιπτώσεις.

- **Συγκρούμαστε με τα αντίπαλα συμφέροντα, αυτούς που τα εκπροσωπούν και μας κλείνουν το δρόμο.** Αποκτάμε καθαρή στάση για ΕΕ, ΔΝΤ, εταίρους, ΣΕΒ, κεφάλαιο και πολιτική κυβέρνησης. Κρίνοντας την κατεύθυνση και όχι με ένα συμψηφισμό θετικών – αρνητικών, υποβαθμίζοντάς την. Όχι με λογική κυβερνητικού συνδικαλισμού (πρώτα η επιβίωση της κυβέρνησης και μετά της εκπαίδευσης) – όχι με αναμονή και σύγχυση – δίνοντας πολιτικό χρόνο στους εκβιασμούς των δανειστών. Δε γίνεται άλλη παιδεία με μοίρασμα της φτώχειας. Οι διορισμοί και οι αυξήσεις θα φαίνονται πολυτέλεια και ενοχή αν τα χρήματα για αυτές είναι να τα πάρουμε από τους υπόλοιπους φτωχούς κι όχι από το χρέος, τους τραπεζίτες, το κεφάλαιο. Αν ιδιωτικοποιηθούν τα πάντα και ξεπουληθεί όλος ο πλούτος, για ποια ανάπτυξη θα μιλάμε. Και ποια βήματα μπορούμε να κάνουμε με αναγκαίες μεταρρυθμίσεις μαζί με τον Κουρία.
- **Συζητάμε, ενεργοποιούμαστε, οργανωνόμαστε, κινητοποιούμαστε, απαιτούμε.** Συγκροτούμε τον κόσμο με βάση τη αφήγηση των κοινωνικών αναγκών κι όχι των κερδών και της ανταγωνιστικότητας του κεφαλαίου. Αντιπαλεύουμε τα ανορθολογικά σχήματα και τις ταπεινωτικές δημιουργικές ασάφειες. Οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και η λιτότητα είναι σιαμαία αδελφάκια με κοινή μήτρα το κέρδος και τα μεγάλα συμφέροντα και το ξεπέραςμα της κρίσης προς όφελός τους. Οι μεταρρυθμίσεις τους σημαίνουν λιτότητα και κοινωνική ερήμωση. Δεν μπορεί να απευχόμαστε το δεύτερο ενώ ομνύουμε στο πρώτο. Όσο κονταίνουμε το μπόι μας τόσο πιο μαξιμαλιστικά θα μας φαίνονται τα αιτήματά μας και τόσο πιο αναπόφευκτα τα νέα μνημόνια.
- **Αναπτύσσουμε, βαθαίνουμε τη δημοκρατία, τη λειτουργία των συλλόγων, των μαθητικών συμβουλίων. Αλλά κυρίως του εκπαιδευτικού κινήματος.** Δημοκρατία για όλους τους παράγοντες της σχολικής κοινότητας – κοινωνίας: στην γνώση, γνώμη – έλεγχο και αποφασιστικό ρόλο του επιστημονικού και παιδαγωγικού περιεχομένου της δουλειάς κι όχι την αποξένωση από αυτό. Στη διδασκαλία –στον εμπλουτισμό, την επιμόρφωση, την ομαδική δουλειά. Στην κριτική – αυτοκριτική βελτίωσή τους. Όχι προσχηματικά. Με ηλεκτρονική διαβούλευση, δια «επιστολικής» ψήφου, με διάλογο που άλλοι αποφασίζουν και μεις «εντέλλεσθαι» να υλοποιούμε. Και στο έδαφος που θα δημιουργείται όσο γκρεμίζεται το παλιό καθεστώς και θα χτίζεται το νέο. Με ασυνέχεια κι όχι σε συνέχεια του σημερινού κράτους, συστήματος, εκπαιδευτικού συστήματος. Που θα αντιστρατεύεται το ρόλο του σχολείου στο υπάρχον σύστημα, θα οξύνει τις αντιφάσεις του και θα χτίζει τα υποκείμενα της αλλαγής του. Επινοούμε νέες μορφές κι εργαλεία, συζήτησης, κριτικής, ελέγχου, υπονόμησης των κυρίαρχων ρόλων στο σχολείο, της κυρίαρχης πολιτικής και των προτύπων. Διαμορφώνουμε αντίπαλο μορφωτικό ρεύμα. Μιλάμε για τη δημοκρατία που θα προχωράει μαζί με την αποφασιστική βελτίωση των παραπάνω και δεν θα είναι πρόσχημα επίδειξης έργου σε έναν κοινωνικό Αρμαγεδώνα.

Το ζήτημα δε βρίσκεται στο πόσο γρήγορα να βαδίσουμε, αλλά προς τα πού να βαδίσουμε. Το ζήτημα δε βρίσκεται στο αν οι εκπαιδευτικοί είναι προετοιμασμένοι (εδώ ας μετρήσει το μπόι της κάθε δύναμη που μιλά στο όνομα της αριστεράς) αλλά για ποιο σκοπό να τους προετοιμάσουμε τώρα.

Αν επισκεφτεί κανείς το μουσείο του μεταξοσκώληκα στο Σουφλί, θα δει φωτογραφίες των μαντηλοφορεμένων εργατριών του προηγούμενου αιώνα, όρθιες, να εργάζονται και να υπομένουν... Εργατριών; Αν κοιτάξει κανείς πιο προσεκτικά τις ασπρόμαυρες φωτογραφίες, θα ξεχωρίσει **κορίτσια 10-12 χρόνων**. Που εργάζονταν 10-12 ώρες...

Τι θα έλεγε ένας προοδευτικός άνθρωπος εκείνης της εποχής; Ότι η θέση ενός παιδιού δεν είναι ούτε στο χωράφι, ούτε στα γίδια, ούτε στα εργοστάσια. Αντίθετα, **«το παιδί θα έπρεπε να μάθει γράμματα»**. Μα και ο αγράμματος μεροκαματιάρης γονιός, θα έλεγε με τον δικό του τρόπο: «Διάβασε παιδί μου να γλυτώσεις, διότι άνθρωπος αγράμματος, ξύλο απελέκητο».

Φυσικά, υπήρχαν και τότε, οι «άλλοι». Εκείνοι που ήθελαν τα παιδιά στο χαμαλί, για να φουσκώνει ο μπεζαχτάς τους. Και εκείνοι οι δύσμοιροι γονείς, που αιχμάλωτοι της δικής τους ανάγκης, αμορφωσιάς και φόβου, τραβολογούσαν τα ίδια τα παιδιά τους από τα χέρια του δάσκαλου, φωνάζοντας πως «με τα γράμματα δε γέμισε κανένα στομάχι».

Η Ελλάδα, αλλά και όλη η ανθρωπότητα μόχθησε, πόνεσε, μάτωσε για να πάνε τα πράγματα μπροστά. Και δεν πήγαν παντού, ούτε την ίδια στιγμή.

Πιο ομολογημένη αποτυχία της σημερινής κοινωνίας που νομιμοποιεί πάλι ένα τέτοιο ερώτημα (όταν ο παγκόσμιος πλούτος έχει εκτιναχθεί και οι παραγωγικές δυνάμεις επίσης) και το θέτει ως βάση των αξιών της, δεν θα μπορούσε να έχει υπάρξει!

Εκατό χρόνια μετά, υπάρχει η ίδια αγωνία για την επιβίωση και το ψωμί των πολλών, την ώρα που οι ελαχιστότατοι «κατέχουν χίλιες φορές το περιττό». “ανθρωπόμορφοι λεφτάδες, αναλφάβητοι σκυλάδες” Με τους (ελαχιστότατους) πρώτους, καβάλα στους δεύτερους φυσικά(στίχος της Λίνας Δημοπούλου Μικρασιάτικο - 1993).

Είναι ακόμη πιο αδυσώπητος ο **αγώνας για την υποδούλωση ή/και την κατάργηση της παιδείας σήμερα**. Η μάχη για τον περιορισμό της στα «απαραίτητα», ώστε να μην απελευθερώνει, να μη γεμίζει τους ανθρώπους και τη σκέψη τους. Αλλά, αντίθετα, να αναπτύσσεται τόσο, εκεί και τότε, που να μπορεί να φουσκώνει τα πορτοφόλια των λίγων και να ακρωτηριάζει τη σκέψη των πολλών.

Η μάχη με την ολόμαυρη γραμμή κεφαλαίου - ΕΕ - ΔΝΤ που στον αθάνατο επιάλτη για αυτούς «**ψωμί- παιδεία- ελευθερία**», απαντάνε με «αιχμαλωσία της ανεργίας ή της δουλικής εργασίας, πνευματικό σκοταδισμό με ηλεκτρονικές γιρλάντες και ολοκληρωτισμό ελέγχου της σκέψης και της δράσης».

Σ αυτό απαντά το **όραμα για ένα άλλο σχολείο, μια άλλη παιδεία, μια άλλη εργασία** και για την **πραγματική δημοκρατία και ελευθερία**. Και στο σχολείο και στην κοινωνία.

Με εκπαιδευτικούς, αφιερωμένους στη δουλειά τους, με ανθρώπινο ωράριο και όχι απαξιωμένους υπαλλήλους που να μετριέται η δουλειά τους με το ρολόι και η προσφορά τους με το κιλό των δήθεν πιστοποιημένων περγαμηνών. Που δεν θα βλέπουν την παιδεία και το σχολείο, ούτε ως προθάλαμο των εισαγωγικών, ούτε ως πεδίο εκγύμνασης και προετοιμασίας για την εργασία. Αλλά και με ένα **αυτοτελή απελευθερωτικό ρόλο**.

Μας λένε: «Μα που ζείτε; **Αυτά δε χωράνε στη σημερινή εποχή**, στο σημερινό κόσμο του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, της μάχης της ανταγωνιστικότητας και της αρχής “το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό” ».

Τα πλαίσια είναι δεδομένα και δεν μπορούν να παραβιαστούν

Οι δανειστές θα πληρώνονται στην ώρα τους

Οι Θεσμοί θα γίνονται σεβαστοί και η συνέργιά τους θα είναι απαραίτητη για κάθε μας βήμα

Δε γίνεται αλλιώς - είναι μονόδρομος η ΕΕ, το ΔΝΤ και μάλιστα ο επιθυμητός

Βλέπουμε τον τοίχο της φυλακής και συζητάμε αν θα αποδράσουμε ή αν θα τον ζωγραφίσουμε για να ομορφύνουμε τον τόπο. Οι πρώτοι λένε ότι μόνο η απόδραση μπορεί να μας εμπνεύσει για να διεκδικήσουμε τη ζωή. Ο στόχος να σπάσουμε τον τοίχο. Να προχωρήσουμε. Να ζωγραφίσουμε στο δικό μας σπίτι. Και το επιχείρημα ότι δεν ξέρουμε πως είναι ο κόσμος εκεί έξω, και τους κινδύνους του δεν

μπορεί να μας κρατά καθηλωμένους σε ένα βέβαιο θάνατο. Οι δεύτεροι λένε πως τίποτα άλλο δεν μπορεί να γίνει παρά να μείνουμε μέσα, όπως κάνουν και όλοι οι άλλοι. Άρα αν ζωγραφίσουμε τον τοίχο θα είναι πιο υποφερτή η παραμονή. Η συζήτηση είναι νόμιμη. Αλήθεια δεν υπάρχουν βεβαιότητες και προστασίες. Η δεύτερη λογική όμως έχει αξεπέραστα όρια και σίγουρα υπόσχεται ζωή φυλακισμένου στην καλύτερη εκδοχή της. Για την πρώτη θα γράψουν οι ποιητές και θα τραγουδήσουν οι μελλοντικές παρέες. Ανεξάρτητα αν πετύχει ή όχι . Αυτή θα εμπνεύσει και στα φτερά της θα γεννηθεί η ελπίδα για το μέλλον.

**πλαίσιο ομιλίας στην εκδήλωση της ΕΛΜΕ Ν. ΑΘΗΝΑΣ - 1 Απριλίου 2015*